

TIJDSCHRIFT
VAN HET
KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP
VOOR
MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

15e Jaargang

AMSTERDAM
JOHANNES MÜLLER

1907

Alkmaarsche Begrafenispenningen.

Van deze gedenkstukken zijn mij niet meer dan 3 voorgekomen, welke zich in het Stedelijk Museum bevinden. Slechts één daarvan is beschreven en, voor zoo ver de keerzijde betreft, afgebeeld bij DE VRIES EN DE JONGE, *Nederlandsche Gedenkpenningen verklaard*, 2e. deel, bladz. 207, plaat XII, nr. 8, namelijk dien van HENRICUS VAN OLPHEN.

Volgens het opschrift van dezen penning werd VAN OLPHEN geboren te Leiden den 14 November 1648, met welk jaar zich slecht verdraagt zijne inschrijving als 14-jarig student aan de leidsche hoogeschool op 19 October 1660; maar het is ons wel meer gebleken, dat men de aanstaande studenten ouder aangaf dan zij waren. Na zijne studie in de godgeleerdheid volbracht te hebben, werd hij in 1674 beroepen als predikant bij onzen ambassadeur te Kopenhagen, reeds in het volgend jaar te Wormerveer. Vandaar ging een goede roep van hem uit, zoodat de kerkeraad te Alkmaar, toen ds. ANDREAS POSTHUMUS in Juni 1678 overleden was, hem benoemde als diens opvolger. Den 3 September probeerde de vroedschap deze keuze, tevens de verzochte dispensatie toestaande „van te prediken op forme van beroep”.

Maar er kwam een kink in den kabel. De Staten van Holland hadden den 5 September 1668 bepaald,

dat in de stemhebbende steden en te 's-Gravenhage de beroepen predikanten minstens 30 en in de overige steden minstens 27 jaren oud moesten zijn, en VAN OLPHEN had, toen men hem te Alkmaar beriep, den vereischten leeftijd nog niet bereikt. Iets dergelijks was reeds in hetzelfde jaar 1678 het geval geweest met het beroep van ds. SEBASTIANUS BORSTIUS uit Arnhem, dat, den 22 Maart door de vroedschap goedgekeurd, dispensatie der Staten behoefde, dewijl hij eerst in April 30 jaren zou worden. Zij werd den 26 Maart verleend, uit overweging van het gering „defect van tijd.” Den 1 October droeg de vroedschap den gedeputeerden ter aanstaande dagvaart op, wederom dispensatie te verzoeken; deze deden hun best, aanvoerende hoe weinig aan den vereischten leeftijd ontbrak en dat bij resolutie van 3 April 1677 verklaard was, dat men verzoeken der fransche kerken niet zou weigeren. Maar op het rapport der den 16 November benoemde commissie viel den 25 Februari 1679 het besluit, om voortaan dergelijke afwijkingen niet toe te staan, met uitdrukkelijken last aan den raadpensionaris, om zich op dit punt van het doen van voorstellen en het aanvaarden van rekesten te onthouden.

Het beroep van VAN OLPHEN was alzoo te niet gedaan en hij liet zich dat naar Weesp in 1679 welgevallen. Te Alkmaar vergat men hem echter niet en aan een nieuw beroep, den 7 November van hetzelfde jaar door de vroedschap geaprobeerd, gaf hij gevolg. Zijne bezoldiging aldaar beliep *f* 1200 benevens *f* 150 voor huishuur 's jaars. In 1683

huwde hij (ondertrouw 4 Juli) met MARIA BAERT, vermoedelijk eene dochter van den burgemeester WILLEM JACOBSZ. BAERT, overleden 28 Januari 1684, want den 1 Juni van dat jaar werd hun eerste kind met den naam van WILLEM gedoopt. Een denklijk nog zeer jong kindje werd den 30 Mei 1685 begraven, en eene dochter den 7 December 1687 CATHARINA MARIA gedoopt, welke namen na het overlijden der moeder werden omgezet. Want reeds 2 jaren later verloor VAN OLPHEN zijne vrouw, zij werd begraven den 2 Juli. Zij had hem nog een den 26 Mei BERNARDUS gedoopt zoontje geschonken, dat reeds in het begin van Februari d. a. v. overleed. Hij moest ook zijn eersteling vóór zich zien heengaan, want den 29 Juli 1711 werd in het grafboek aangeteekend: de heer mr. WILLEM VAN OLPHEN *f* 30: 40:—. Of de meestertitel van dezen wel een academischen graad waarborgde? Onder de te Leiden, Utrecht en Harderwijk ingeschreven studenten komt de genoemde niet voor. De vader volgde den 23 September 1712 zijn zoon in den dood, en werd den 30 d. a. v. ter aarde besteld op het koor der Groote kerk, in het graf ten name staande van ELISABETH KESSEL, weduwe van WILLEM BAERT, waarin ook zijne vrouw en kinderen te ruste waren gebracht. Als een legaat van zijnentwege werd aan de gereformeerde diaconie de som van *f* 1000 uitbetaald.

Het versje van J. VOLLENHOVE op VAN OLPHENS portret in zwarte kunst, groot folio, 1705, roemt zijne welsprekendheid, welke echter niet aan aanzienlijker gemeente dan de alkmaarsche is ten

goede gekomen; en doen DE VRIES en DE JONGE zijn curatorschap der latijnsche school en zijne drievoudige afvaardiging ter noordhollandsche synode pleiten voor zijne meer dan gewone kennis en achting, dan moet, niet om zijne verdiensten te verkleinen, maar om overdrijving te vermijden, opgemerkt worden, dat het gebruikelijk was één der 4 predikanten in het college van curatoren te benoemen, en dat ter provinciale synode, welke elk jaar — beurtelings in de hoofdplaatsen der classen — gehouden werd, elke classis door een viertal leden vertegenwoordigd was, zoodat het driemaal optreden van VAN OLPHEN in 33 jaren niets opmerkelijks heeft.

De nog niet beschreven begrafenispenningen zijn de op plaat II afgebeelde van CORNELIS BUISMAN en JACOBUS TEN DAM. Van eerstgenoemde valt al zeer weinig te melden. Toen MATHIAS BOOGAERT, onderwijzer der eerste (laagste) klasse der latijnsche school in 1675 overleden was, werd BUISMAN tot zijn opvolger benoemd op de gewone bezoldiging van *f* 300, maar burgemeesteren kenden aan de weduwe een douceur toe van *f* 100, te korten op het eerste jaarlijksche tractement van den nieuwbenoemde. Na het overlijden van ABRAHAM KNOLL, docent der derde klasse, schoof CORNELIS VAN HERCK op *f* 450 jaarwedde in diens plaats, en BUISMAN als onderwijzer der tweede klasse op *f* 300, waarbij vervolgens nog *f* 75 voor huishuur kwam, in die van VAN HERCK. En daarbij bleef het: hij stierf nog in dezelfde betrekking den 26 Januari 1691 en werd den 30 te Scher-

merhorn begraven, werwaarts ook den 5 Mei 1670 het lijk zijner vrouw MAARTJE JANS DR. was vervoerd. Wordt hij nu op zijn begrafenispenning *praeceptor quartae classis* genoemd, dan moet dit aan eene vergissing toegeschreven worden of aan eene poging om den overledene in de oogen van het nageslacht wat hooger te stellen. Overdrijving heerscht wel meer in de opschriften der monumenten van steen of metaal.

JACOBUS TEN DAM had tot ouders OTTO TEN DAM en CORNELIA VAN SWANENBURG en werd te Amsterdam geboren den 12 Mei 1708. Na volbrenging zijner godgeleerde studiën, werd hij den 20 December 1732 door den nuncius te Brussel SILVIUS VALENTI GONZAGA tot priester gewijd, *ad interim* gezonden naar pastoor ROGGUÉ te Voorschoten en den 30 Juni 1738 als kapelaan door den aarts-priester VAN DER STEEN naar pastoor ROTTE aan den Rijn-dijk, waar hij verbleef tot den 29 April 1739, toen hij het pastoorschap ging aanvaarden te Warmenhuizen. De nuncius DE MOLENARI droeg hem den 26 Januari 1756, blijkens schrijven van den aarts-priester VAN ELSACKER, de door de wegzending van pastoor WILLEM KLEEF vacant geworden pastorie der statie van St. Matthias te Alkmaar op, maar om gewichtige redenen kon hij eerst den 26 Maart derwaarts gaan, van Warmenhuizen vertrekende tot groote droefheid niet alleen der gemeente, maar van het geheele dorp. Den volgenden dag werd hij door burgemeesteren der stad geadmitteerd en vriendelijk gelukgewenscht. Ook daar wist hij, hoezeer van uiterlijke gaven weinig bedeeld, zich

door zijne welmeenendheid en vredelievendheid be-
 mind te maken. In 1758, toen zijn statie 446 com-
 municanten telde, bekwam zijne kerk een nieuw
 orgel, in 1761 een nieuwen paaschkandelaar; in 1759
 liet hij eene nieuwe luna maken voor de remonstrans,
 omzet met de juweelen van wijlen zijne moeder en
 zuster. Hij kocht een graf in de Grootte kerk en
 bestemde dit voor zich en volgende pastoors der
 statie; daarin werd den 24^{en} Mei 1758 ter aarde
 besteld zijn broeder JOHANNES, eerste pastoor te
 Kralingen, die, lijdende, om zich te verpoozen tot
 hem gekomen, maar verergerd en den 18^{en} bezweken
 was. Hij zelf overleed den 2^{en} Juni 1776 en werd
 den 4^{en} begraven bij zijn broeder, wiens grafschrift
 hij langs den rand van de reeds opschriften dragende
 zerk had doen beitelen, zoodat er voor het zijne
 geene plaats overschoot. Met uitzondering van een
 legaat aan zijne oude dienstmaagd, had hij zijne
 nalatenschap vermaakt aan 4 personen, onder den
 last van uitkeering van *f* 4000 aan het r. c. wees-
 huis en van *f* 2000 aan de gereformeerde diaconie.

Hij stamde aan de eene zijde van protestanten af.

C. W. BRUINVIS.

